
ARDS eller akutt lungesviktsyndrom?

SPRÅKSPALTEN

PETTER GJERSVIK

petter.gjersvik@medisin.uio.no

Petter Gjersvik er medisinsk redaktør i Tidsskriftet, professor emeritus i hudsykdommer ved Universitetet i Oslo og medlem av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk.

ARE BREAN

Are Brean er ph.d., spesialist i nevrologi, sjefredaktør i Tidsskriftet og medlem av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk.

Kols, aids og covid-19 er godt etablerte diagnosebetegnelser. Er ARDS like godt kjent eller bør intensivmedisinere heller snakke om akutt lungesviktsyndrom?

3D-CT av lunger preget av atypisk covid-19-pneumoni (ujevne gule og røde områder).
Illustrasjonsfoto: Science Photo Library / NTB.

Medisinen flommer over av forkortelser. Noen av dem er korte og greie å bruke i klinisk praksis. Men mange av dem egner seg dårlig ved fagformidling utenfor egen spesialitet eller fagområde, da de kan være mer til irritasjon enn til hjelp for leserne (1). Derimot har noen forkortelser på lange sykdomsbetegnelser blitt godt kjent blant alle og enhver, slik som kols, aids og covid-19. Disse forkortelsene leses som et vanlig ord – de er akronymer – og skrives på norsk med små bokstaver (2).

Tidsskriftet har en veletablert praksis hva gjelder bruk av forkortelser (3, 4). Forkortelser som CT, MR, EKG og ADHD anses som kurante og kan brukes uten forklaring, mens forkortelser som NSTEMI, cDCD, SLIT, SCC, EB og mange andre aksepteres ikke. Begrunnelsen er at slike forkortelser kan hemme forståelsen av teksten for leger som ikke er fortrolig med dem (3, 4). En forkortelse for en svært lang fagbetegnelse kan gjerne brukes som ledd i et sammensatt ord, f.eks. *ECMO-behandling*. Sammensetningen gjør det lettere å lese at *ekstrakorporal membranoksygenering* er en behandlingsmetode (5). Forklar forkortelsen (dvs. skriv fullt ut) første gang du bruker den. Forkortelser som ikke står oppført i Tidsskriftets ordliste (6), bør unngås brukt stående alene, men det gjøres unntak.

Akutt lungenesviktsyndrom

Pasienter med covid-19 og andre infeksjonssykdommer kan bli alvorlig syke med store pustevansker. Tilstanden kalles på engelsk *acute respiratory distress syndrome*, forkortet ARDS (7). På norsk har den fått betegnelsen *akutt lungenesviktsyndrom* (8). Det kan diskuteres om denne oversettelsen er helt dekkende, men det er nå en gang den som er valgt og brukt av norske helsemyndigheter, Folkehelseinstituttet og Felleskatalogen. Tilstanden ble beskrevet i flere artikler i Tidsskriftet under første del av covid-19-pandemien og betegnet *akutt lungenesviktsyndrom* med forkortelsen ARDS nevnt i en parentes (9).

Pasienter med akutt lungenesviktsyndrom trenger intensivmedisinsk behandling. I daglig klinisk praksis omtales tilstanden oftest som ARDS av involverte sykehusleger, for det er kort og presist, og alle i fagmiljøet vet hva det dreier seg om. For andre leger, særlig utenfor sykehus, derimot, er det ikke alltid opplagt hva ARDS er. De flinkeste blant oss husker kanskje forkortelsen fra studietiden og vet hva den står for.

Språklige tilpasninger

I norske allmennordbøker og medisinske ordbøker finner vi både CT, MR, EKG, ADHD, kols, aids og covid-19, men ikke ARDS (10, 11). Nettsider som helsebiblioteket.no og nhi.no bruker primært uttrykket *akutt lungenesviktsyndrom*, men veksler mellom akutt lungenesviktsyndrom og ARDS i tekstene (8, 12), altså ulikt det som er praksis i Tidsskriftet (3). Store norske leksikon har ARDS som søkeord (13). Det kan hevdes at ARDS er blitt såpass kjent at de fleste leger vet hva forkortelsen betyr. Pasienter og pårørende vet det neppe.

«Klinisk sjargong er noe annet enn skriftlig fagformidling til norske leger utenfor eget fagområde»

Det er både rett og rimelig at anestesileger bruker en forkortelse som ARDS i sin kliniske praksis. Men klinisk sjargong er noe annet enn skriftlig fagformidling til norske leger utenfor eget fagområde. Da bør man bruke det tilstanden heter offisielt, nemlig akutt lungenesviktsyndrom, og gjerne sette den engelske betegnelsen og ARDS i parentes første gang. Uttrykket er selvforklarende og ikke altfor langt. Man kan også veksle mellom *tilstanden*, *syndromet*, *slike pasienter* og andre omskrivninger (4). Man kan også skrive *ARDS-tilstanden*, *ARDS-pasienter* eller liknende.

Fagformidling til en mangfoldig legestand

Tidsskriftet har som en av flere oppgaver å styrke norsk medisinsk fagspråk. Leger trenger et presist og dekkende fagspråk som er tilpasset deres behov. Samtidig må fagspråket ikke bli et «stammespråk» som er tilgjengelig kun for de innvidde. Det er ikke nok å begrunne bruken av et faguttrykk i andre sammenhenger med at «alle i fagmiljøet bruker det». Leger bør vokte seg vel for å bruke faguttrykk og forkortelser som bare forstås av dem «som er innafor», men som ikke forstås av dem «som er utafor». Forkortelser kan virke ekskluderende og skape avstand [\(1, 4\)](#).

Medisinen er mer spesialisert enn noen gang. Dermed er det stadig mindre som forener leger i ulike spesialiteter og enda smalere fagområder. Et generelt medisinsk tidsskrift som Tidsskriftet må derfor være omhyggelig med å tilpasse sine forskningsartikler til alle leger og være inkluderende i formidlingen av kompliserte medisinske emner.

REFERENCES

1. Hales AH, Williams KD, Rector J. Alienating the audience: How abbreviations hamper scientific communication. *Psychological Science Observer* 2017; 30: 22–4.
2. Store norske leksikon. Akronym. <https://snl.no/akronym> Lest 19.12.2022.
3. Tidsskriftet. Forkortelser. <https://tidsskriftet.no/annet/forkortelser> Lest 19.12.2022.
4. Gjersvik P. Forkortelser skaper avstand. *Tidsskr Nor Legeforen* 2021; 141. doi: 10.4045/tidsskr.21.0636. [PubMed][CrossRef]
5. Bakkehaug JP, Kåsine T, Romundstad L et al. Ekstrakorporal membranoksygenering ved akutt lungenviktsyndrom hos covid-19-pasienter. *Tidsskr Nor Legeforen* 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.22.0545. [PubMed][CrossRef]
6. Tidsskriftet. Ordliste. <https://tidsskriftet.no/annet/ordliste> Lest 19.12.2022.
7. Bos LDJ, Ware LB. Acute respiratory distress syndrome: causes, pathophysiology, and phenotypes. *Lancet* 2022; 400: 1145–56. [PubMed][CrossRef]
8. Helsebiblioteket. Akutt lungenviktsyndrom (ARDS). <https://www.helsebiblioteket.no/innhold/artikler/pasientinformasjon/akutt-lungenviktsyndrom-ards> Lest 19.12.2022.
9. Tidsskriftet. Akutt lungenviktsyndrom. https://tidsskriftet.no/sok?text=akutt%20lungenviktsyndrom&author=&f%5B0%5D=published_at_year%3A2020&f%5B1%5D=section%3A517&f%5B2%5D=section%3A662&f%5B3

%5D=section%3A670&f%5B4%5D=section%3A516&f%5B5%5D=section%3A521&sort_by=search_api_relevance Lest 19.12.2022.

10. Det Norske Akademis ordbok. <https://naob.no/> Lest 19.12.2022.

11. Nylenna M. Medisinsk ordbok. Oslo: Kunnskapsforlaget, 2017.

12. Lungesviktsyndrom NHI. akutt.

<https://nhi.no/sykdommer/lunger/diverse/lungesviktsyndrom-akutt/> Lest 19.12.2022.

13. Store medisinske leksikon. ARDS (acute respiratory distress syndrome).

https://sml.snl.no/ARDS_-_acute_respiratory_distress_syndrome Lest 19.12.2022.

Publisert: 14. april 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0820

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 21. februar 2026.